

Editörden...

Sevgili Okurlarımız,

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nin 2017 Ağustos, 18. cilt, 2. sayısıyla tekrar karşımızda olmanın heyecanını yaşıyorum. Her sayımızda olduğu gibi bu sayımızda da emeği geçen yazarlarımıza, hakemlerimize, okurlarımıza ve Akademik Danışma Kurulumuza teşekkür ediyorum. Öncelikle bu sayımızdaki heyecan verici bir gelişmeyi sizlerle paylaşmak istiyorum. 1992 yılından beri yayınlanan ve Türkiye'nin özel eğitim alanındaki ilk ve tek dergisi olan **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi**'nin, **Emerging Sources Citation Index (ESCI)** tarafından taranmaya başlamasının büyük gururunu yaşıyoruz. Social Sciences Citation Index (SSCI) ve Scopus indekslerinde taranmak amacıyla daha önce başvurularımızı yaptığımız ve bu indekslerce izlendiğimiz haberini de sizlere vermekten sevinç duyuyorum. Ümit ediyorum ki, kısa sürede bu güzel haberleri de sizlerle paylaşabileceğim. Bu önemli gelişme nedeniyle başta yazarlarımız, hakemlerimiz, okuyucularımız ve Akademik Danışma Kurulumuz olmak üzere tüm özel eğitim camiasına teşekkür ediyorum. Sizlerin destekleri ve katkıları olmasa bunu başaramazdık. Dergimizin kalıcılığı ve gelişimi için çok önemli olan desteklerinizin ve katkılarınızın önümüzdeki süreçte de sürmesini diliyorum. ESCI'de taranmaya başladığımız için ve SSCI için değerlendirme sürecinde olduğumuz için yayım ve yazım kurallarımız ile makale şablonumuzu güncelledik. Güncel yayım ve yazım kurallarımıza <http://dergipark.gov.tr/uploads/files/00ab/54bc/ff58/59723b876f5b0.pdf> ve makale şablonumuza ulaşmak için <http://dergipark.gov.tr/uploads/files/9987/cf33/5430/597d838ba5f46.doc> başvurunuz.

Bu bölümde dergimizin bu sayısında yayımlanan çalışmaların kısa bir özetini sizlere sunmak istiyorum. Dergimizin bu sayısında yayımlanan ilk araştırma makalesi *Sezgin Vuran, Gülden Bozkuş-Genç ve Sunagül Sani-Bozkurt* tarafından kaleme alınan “*İşbirliği İle Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Süreci: Durum Çalışması*” adlı çalışmadır. Bu çalışmada Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı öğretmen adaylarının Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi dersinde, işbirliği ile Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP) geliştirmeleri ve bir ekiple birlikte çalışma becerilerini kazanmaları sürecinin ve sonuçlarının betimlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma durum çalışması olarak yürütülmüş ve çalışmaya 100 öğretmen adayı ve üç öğretim elemanı katılmıştır. Veriler katılımcı gözlem, saha notları, öğretmen adayı ödevleri, öğretmen adayı günlükleri ve öğretim elemanı görüşleri kullanılarak toplanmış ve içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada uygulama sürecinde işbirliği ile öğretim ve öğrenme yaklaşımları benimsenmiştir. İşbirliği ile öğrenme yolu ile ekip üyelerinin BEP hazırlama becerilerin gelişmesinin yanı sıra BEP'in önemli gerekliliklerinden biri olan ekiple çalışma becerilerinin de geliştiği görülmüştür. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının hem bireysel hem grup olarak BEP hazırlama aşamalarını izleyerek özel gereksinimi olan bir öğrencinin gereksinimlerine uygun BEP hazırladıkları ve öğretim uyarlamaları yaptıkları belirlenmiş ve işbirliği ile BEP hazırlama sürecinde öğretmen adaylarının birbirleriyle etkili şekilde iletişim kurdukları ve oldukça hevesli şekilde derse katıldıkları gözlenmiştir.

“Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Bankamatikten Para Çekme Becerisinin Öğretiminde Bilgisayar Destekli Video Öğretiminin Etkililiği” adlı ikinci çalışma *Seniha Kurtoğlu, Erkan Tekinarslan ve İlknur Çifci Tekinarslan* tarafından yürütülmüştür. Araştırmada bilgisayar destekli video öğretiminin (BDVÖ) bankamatikten para çekme becerisinin zihinsel yetersizliği olan bireylere öğretilmesinde etkili olup olmadığı incelenmiştir. 16 yaşındaki hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan üç bireyin katıldığı araştırmada katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Sonuçlar, BDVÖ'nün hafif derecede zihinsel yetersizliği olan bireylerin bankamatikten para çekme becerisini kazanmalarında etkili olduğunu, öğretimin tamamlanmasının ardından öğrencilerin kazandıkları beceriyi sergilemeye devam ettikleri ve bu beceriyi farklı bankamatiklere, bankamatik kartlarına, farklı miktarda para ve farklı şifrelere genellediklerini göstermiştir. Ayrıca araştırmaya katılan bireylerin hedeflenmeyen bilgi kazanımını edindikleri ve zihinsel yetersizliği olan bireylerin bilgisayar destekli video öğretimi ile bankamatikten para çekme becerisinin öğretimine ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu bulunmuştur.

Bülbin Sucuoğlu ve Şeyda Demir tarafından yürütülen üçüncü çalışma “*Bağlamsal Değerlendirme Envanteri: Otizmlili Bireylerin Problem Davranışlarının Bağlamsal Değişkenleri*” adını taşımaktadır. Çalışmada otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin problem davranışlarına yol açan öncüller, çevresel olaylar ve bağlamları belirlemek amacıyla Bağlamsal Değerlendirme Envanteri'nin Türkçe Formu (BDE-T) kullanılarak yaşları 15-37 arasında olan 23 otizmlili bireyin problem davranışlarına ilişkin veri toplanmış ve bireylerin problem davranışlarına yol açan bağlamsal değişkenler araştırılmıştır. Öncelikle psikometrik özellikleri incelenen BDE-T daha sonra farklı kurumlara devam eden otizmlili bireylerle çalışan 20 öğretmen tarafından doldurulmuş, envanterde yer alan maddelerin ortalama puanları ve yüzdeleri hesaplanmış, açık uçlu sorulara verilen yanıtlar analiz edilerek otizmlili bireylerin problem davranışlarına en fazla yol açan bağlamsal değişkenler belirlenmiştir. Otizmlili bireylerin problem davranışlarına en fazla sosyo-kültürel değişkenler (çalışanın ses tonu, çalışanın düşüncelerini olumsuz şekilde ifade etmesi, bireyin isteklerinin karşılanmaması, ödül ya da pekiştirici almaması, vb.) ile görev ya da

etkinliğin özelliklerinin (zor görevler, sıkıcı görevler, bireyin çok hata yapması, rutinlerdeki değişiklikler, vb.) yol açtığı bulunmuştur. Araştırmacılar BDE-T'nin otizmlili bireylerin problem davranışlarına yol açan bağlamları belirlemede güvenilir bir araç olduğunu bildirerek, BDE-T'nin bir problem davranışın bağlamını belirlemek ve bu davranışı önlemeyi hedefleyen bir müdahale programı planlamak amacıyla öğretmenler ve özel eğitimciler tarafından kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Bu sayımızda yayımlanan dördüncü araştırma makalesi “*Akran Aracılı Uyarlanmış Fiziksel Aktivitelere Katılan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Bireyin İletişim Becerilerindeki Değişimlerin İncelenmesi*” adını taşımaktadır. Çalışma *Erkan Yarımkaaya, Ekrem Levent İlhan ve Necdet Karasu* tarafından yürütülmüştür. Çalışmada akran aracılı uyarlanmış fiziksel aktivite (AAUFA) programına katılan otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bir bireyin iletişim becerilerindeki değişimler incelenmiştir. Durum (Vaka) çalışması olarak desenlenen araştırmaya, OSB tanılı bir birey ve normal gelişim gösteren (NGG) üç akran katılmıştır. Araştırmada, OSB tanılı birey ve NGG üç akran ile birlikte üçü serbest fiziksel aktivite oturumu, 18'i ise AAUFA oturumu olmak üzere toplamda 21 eğitim oturumu gerçekleştirilmiştir. AAUFA oturumlarında, 29 farklı uyarlanmış fiziksel aktivite akran aracılı olarak uygulanmıştır. AAUFA oturumları öncesi, NGG üç akran ile birlikte altı oturum akran eğitimi süreci gerçekleştirilmiştir. Veriler gözlem formu, yarı yapılandırılmış görüşme formları, saha notları ve yansıtıcı günlük ile toplanmıştır. Araştırmada OSB tanılı bireyin göz kontağı, ortak ilgi, iletişim başlatma ve iletişime tepki becerilerinin AAUFA programı süresince olumlu yönde arttığı, olumlu değişimlerin araştırmadan üç hafta sonra elde edilen izleme ölçümünde devam ettiği saptanmıştır.

Mehtap Kot, Serdar Sönmez ve Ahmet Yıkılmış tarafından yürütülen “*Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Toplama İşlemi Öğretiminde Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Nokta Belirleme Tekniği İle Sayı Doğrusu Stratejisinin Karşılaştırılması*” adlı beşinci araştırmada, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere toplama işlemi öğretiminde nokta belirleme tekniği (touch math) ve sayı doğrusu stratejisinin etkililiği ve verimliliği karşılaştırılmıştır. Araştırmaya zihinsel yetersizliği olan iki öğrenci katılmış ve dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda zihinsel yetersizliği olan öğrencilere toplama işlemi öğretiminde nokta belirleme tekniğinin sayı doğrusu stratejisine göre daha etkili ve verimli olduğu görülmüştür.

“*Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Statik ve Hareketli Materyallerde Yüz İşlemlerinin Karşılaştırılması*” adlı son araştırma makalesi *Selda Özdemir, Ömür Gürel Selimoğlu, Gökhan Töret ve Hayri Eren Suna* tarafından hazırlanmıştır. Çalışmada otizm spektrum bozukluğu olan (OSB) çocukların bilgisayar ekranında kendilerine sunulan statik ve hareketli yüz ifadelerini izlerken sergiledikleri yüz işlemlerini göz izleme tekniği ile incelenmesi ve normal gelişim gösteren (NG) çocukların yüz izleme örüntüleri ile karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya yaşları 5 ile 12 arasında değişen OSB'li 21 çocuk ile 22 NG'li çocuk katılmış ve OSB'li ve NG'li çocuklara bilgisayar ekranında fotoğraf ve video izlettileriz göz izleme verileri toplanmıştır. Çalışmada uyaran türünün (fotoğraf-video) ve gelişim durumunun (OSB'li grup-NG'li grup) katılımcı çocukların odaklanma sayısı üzerindeki etkileri karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları, bölge bazında yapılan karşılaştırmalarda OSB'li çocukların NG'li çocuklara göre alt gövde alanında daha fazla odaklandıklarını ve NG'li çocukların da ağız bölgesine OSB'li çocuklardan daha fazla odaklandıklarını göstermiştir. Statik fotoğraf ve dinamik video değişkenlerinin etkisini gösteren sonuçlar ise, fotoğraf uyararı koşulunda hem OSB'li hem de NG'li çocukların daha fazla odaklanma sergilediklerini göstermiştir.

Bu sayımızda yer alan ilk derleme araştırma, *Necla Işıkdöğen Uğurlu* tarafından kaleme alınan “*İşitme Engelli Okuyucuların Okuma Sürecinde Türkçe'nin ve Türk İşaret Dilinin Biçim-Sözdizim Özellikleri*” adlı çalışmadır. Araştırmada yazar işitme engelli okuyucuların bir metni bütünüyle kavrayabilmesi için biçimbirimsel ve biçim-sözdizimsel farkındalık becerilerinin gelişmesi gerektiğini belirterek, biçimbirimsel ve biçim-sözdizimsel becerilerde öğrencilerin sahip oldukları farkındalığın, onların sesbilim, sözdizim, anlambilim gibi diğer dil bileşenlerine ilişkin becerilerde de farkındalık sağladığını vurgulamıştır. Yazar, günümüzde okuma becerilerini kazanmada, dil bileşenlerini kapsayan biçimbirimsel ve biçim-sözdizimsel farkındalık becerilerinin öneminin daha fazla vurgulandığını belirterek, işitme engelli okuyucuların işaret dili yeterliği ile okuma yazma becerilerinin kazanımı arasında pozitif bir ilişki olduğunu, her iki dilin de kendi dilbilimsel kurallarının olduğu ve okuryazarlık becerilerinin kazanılmasında diller arası olumlu bir etkileşimin olduğu vurgulamaktadır. Bu derlemede yazar, okuma becerilerinde Türk İşaret Dili ve Türkçe olmak üzere her iki dilin biçimbirimsel ve biçim-sözdizimsel özelliklerini eylemlerde uyum ve zaman kategorileri açısından karşılaştırmalı olarak incelemektedir.

İkinci derleme çalışması ise, “*Özel Gereksinimli Bireylerin Tercihlerinin Değerlendirilmesi*” adını taşımaktadır. Çalışma *Müzeyyen Eldeniz-Çetin* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, özel gereksinimli bireylerin topluma kazandırılmasında eğitimin oldukça önemli olduğunu, eğitimin etkili olabilmesi için özel gereksinimli bireylerin problem davranışlarının azaltılması, etkinliklere yönelik motivasyonlarının ve etkinlikle ilgili olma davranışlarının artırılması gerektiğini ve artırılması hedeflenen davranışlarda pekiştirici kullanımının oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır. Pekiştiricilerin bireylerde pekiştirme rolü üstlenebilmesi için bireylerin tercihlerinin doğru tespit edilmesi, bunun için de farklı ortamlarda gözlemlerin yapılması ya da tercihlerin değerlendirilmesinin gerektiğini belirten yazar, alanyazında tercihleri tespit etmek için gözlem yönteminin

kullanılabildiğini, ancak gözlemi yapan kişinin bireysel özellikleri, gözlem sırasındaki uyarıların sınırlılığı ve gözlemin uzun zaman almasından dolayı sistematik olarak uygulanan tercih değerlendirmelerinin de kullanılabildiğini belirtmektedir. Yazar bu makalede tercih değerlendirmesi, özel gereksinimli bireylerin tercihlerini belirtme davranışları, tercih değerlendirme türleri ve etkili bir şekilde tercih değerlendirmesi yapmak için nelere dikkat edilmesi gerektiğini tartışmaktadır.

Dergimizin zamanında çıkması ve niteliğinin artırılması için yoğun çaba harcayan Editörler Kurulu'nda yer alan çalışma arkadaşlarım Editör Yardımcıları *Yard. Doç. Dr. Bahar KEÇELİ KAYISILI*, *Öğr. Gör. Dr. Meral Çilem ÖKCÜN-AKÇAMUŞ*, *Araş. Gör. Dr. Şeyda DEMİR*, *Araş. Gör. Dr. Zeynep BAHAP KUDRET* ile Teknik Koordinasyon Sorumluları *Araş. Gör. Gamze ALAK* ve *Araş. Gör. Hatice AKÇAKAYA*'ya sizlerin huzurunda çok teşekkür ediyorum. Sonsuz enerjileri ve sabırları ile en zor zamanlarda bile çalışmalarımızı keyifli ve heyecanlı kılıyorlar.

Siz değerli okurlarımıza, yazarlarımıza ve hakemlerimize destekleriniz ve katkılarınız için bir kez daha teşekkür ediyorum ve önümüzdeki önemli süreçte de desteklerinizi ve katkılarınızı sürdürmenizi rica ederek saygılarımı sunuyorum...

Doç. Dr. Hatice Bakkaloğlu